

Nuoria opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella

Kuva peruskoulun jälkeisten opintojen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jäävistä nuorista on tarkentunut merkittävästi. Heidän kohtalonsa on monessa suhteessa muita huonompi.

Pekka Myrskylä
Kehittämispäällikkö
Tilastokeskus
pekka.myrskylä@stat.fi

Valtiovallan yksi keskeisimpiä huolenaiheita on viime vuosina ollut uhkaava työvoimapula. Vuosittain työkäisestä väestöstä poistuu ns. suuria ikäluokkia, joiden koko on yli 80 000

henkeä. Samaan aikaan työkään tulee 1990-luvun noin 60 000 hengen ikä-

Artikkeli perustuu tutkimusraporttiin Myrskylä (2011).

Ulkopuolisilla tarkoitetaan tässä niitä vain peruskoulun suorittaneita nuoria, jotka eivät ole työssä, työttöminä, opiskelemissa, varusmiespalveluksessa, hoitovapaalla tai eläkkeellä.

luokkia. Tulijoiden ja lähtijöiden välillä on 20 000 hengen ero, jota ei nykyäkymin pystytä kattamaan ulkomailta saatavalla muuttovoitolla. Uhkaava työvoimapula on kääntänyt katseet työurien pituuteen. Viime vuosina eläkkeelle siirtymisikä onkin myöhentynyt muutamalla vuodella.

Kaikki työelämän ulkopuolella vietetty aika on pois yksilölle kertyvästä työvuosien summasta. 1990-luvun laman jälkeen kustakin ikäluokasta on 15–20 prosenttia ollut työttömänä, opiskelussa tai muuten työvoiman ulkopuolella. Nuorten toivotaan aloittavan opiskelun ja työelämän nykyistä aikaisemmin. Opintojaksojen väliin jäävät katkot siirtävät työn aloittamisen myöhemmäksi. Opiskelujen ohella työssä oleminen harvoin liittyy varsinaiseen työuraan, ja se voi myöhentää valmistumista. Kohdalokkainta nuorelle on jääminen koulutuksen ulkopuolelle, sillä se johtaa helposti myös työelämän ulkopuolelle. Yhteiskunnan maksamat työttömyyskorvaukset, päivärahat ja eläkkeet määräytyvät kunkin työpanoksen mukaan ja jäävät ulkopuolisilla heikoiksi. Vain 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteet ovat nousseet.

Ulkopuoliset ja työttömät eivät ole ansiotyössä, opiskelemissa, varusmiehenä, hoitovapaalla tai eläkkeellä. Koulutusta

vaille jääminen merkitsee heikkoa työmarkkina-asemaa, katkoja, pätkätöitä ja työttömyyttä. Kouluttamattomien työttömien asema on parempi, sillä työvoimaviranomaiset auttavat työnhaussa, järjestävät koulutusta sekä harjoittelu- ja sijoitustyötä. Työttömät eivät ole samalla tavalla oman onnensa varassa kuin ulkopuoliset.

Ulkopuolisilla voi olla myös hyödyllisiä tehtäviä: omien lasten tai vanhempien hoitoa, pääsykokeisiin valmistautumista ja vaikka oman talon rakentamista. Ulkopuolinen voi olla sairas tai muuten estynyt työnteosta esimerkiksi pitkään jatkuneen työttömyyden, jonkin riippuvuuden, perheen hajoamisen tai muun vastoinkäymisen vuoksi. Ulkopuoliset voivat toimia ns. kolmannella sektorilla tai heillä on riittävästi varallisuutta. Ulkopuolisten "toimintoja" ei kirjata hallinnollisiin rekistereihin ja he ovat "kaatoryhmä" "Muut työvoiman ulkopuolella olevat".

Tässä artikkelissa tutkitaan tilastoaineistojen avulla koulutusta vaille jääneiden ulkopuolisten ja työttömien rakennetta sekä heidän taustatietojaan. Kouluttamattomia työttömiä käsitellään

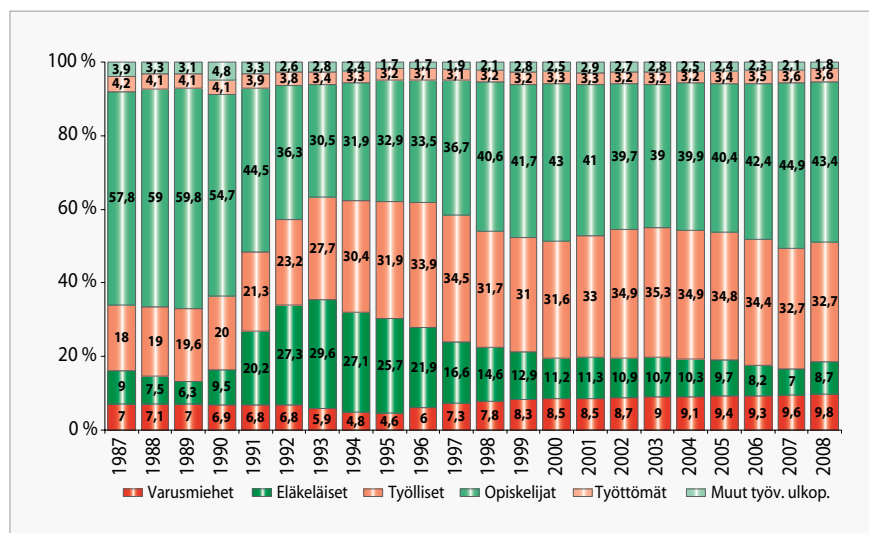
ulkopuolisten rinnalla erillisenä ryhmänä. Ryhmissä mukana olevilla on vain perusasteen tutkinto.

Ulkopuolisia ja työttömiä nuoria 48 000

Vuonna 2008 Suomessa oli miljoona 15–29-vuotiasta, joista 407 000:lla oli vain perusasteen koulutus. Kouluttamattomista oli työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella 12 prosenttia eli 48 300, 5 prosenttia kaikista nuorista. Kuvioissa 1 ja 2 on perusasteen koulutuksen suorittaneiden 18–29-vuotiaiden miesten ja naisten toimintarakenne kahden vuosikymmenen ajalta. Alaikäraja on 18 vuotta, koska sitä nuorempien työssäolosta ei vuoden 2005 jälkeen ole saatu enää tietoja. Selvin rakennemuutos on opiskelun yleistyminen ja työssä olon väheneminen. Opiskelevien ja työllisten summa oli yhteensä noin 76 prosenttia sekä tarkastelujakson alussa että sen lopussa.

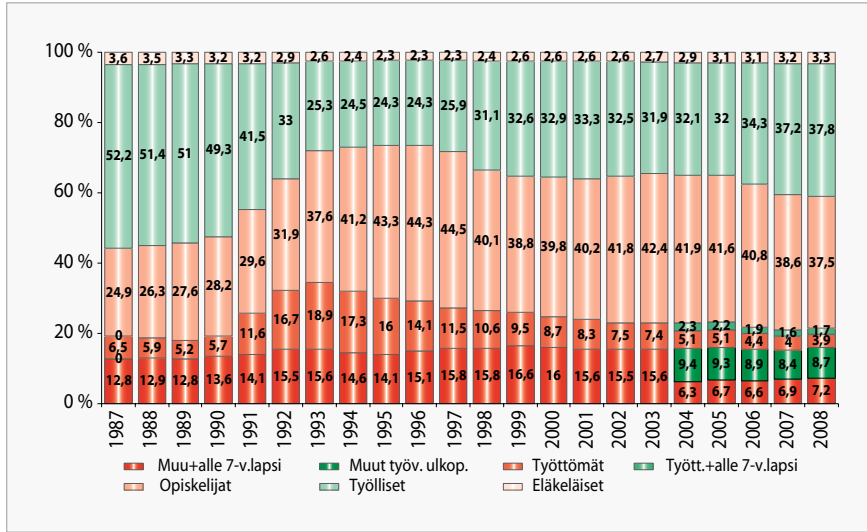
Miehillä työelämän ja opiskelun ulkopuolella olevien osuus on lähes kaksinkertaistunut vuoden 1995 4,6 prosentis-

Kuvio 1. Miehet (18–29 -vuotiaat) toiminnan mukaan vuosina 1987–2008.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 2. Naiset (18–29 -vuotiaat) toiminnan mukaan vuosina 1987–2008.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

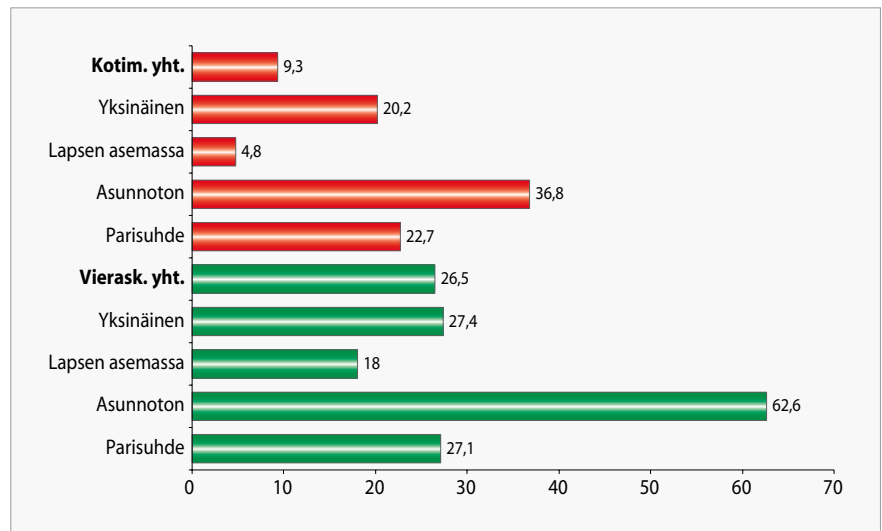
ta 8,7 prosenttiin vuonna 2008. Naisista oli työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella vuonna 1999 16,6 prosenttia ja vuonna 2008 16,0 prosenttia. Ryhmässä "muut" olevien osuus pysyy vakana, mutta työttömien osuus vaihtelee taloustilanteen mukaan. Ulkopuolisten osuus on molemmilla sukupuolilla ollut hyvin vakaa koko 2000 luvun. Kuitenkin ulkopuolisista naisista yli puolet on äitejä (vuonna 2008 8,7 prosenttia työikäisistä).

Ulkopuolisista ja työttömistä suuri on osa vieraskielisiä, kun maahanmuuttajataustaiset määritellään äidinkielen mukaan. Kotimaisten ulkopuolisten määrä on 2000-luvulla vähentynyt 4 500:lla ja työttömien määrä 7 200:lla. Vieraskielisten työttömien määrä on 2000-luvulla kasvanut 50 prosentilla, vaikka vieraskielisten määrä on kaksinkertaistunut. Ulkopuolisten vieraskielisten joukko kasvoi 55 prosenttia. Osa maahan muuttaneista joutuu aiheettomasti kouluttamattomien luokkaan, kun heidän koulutustietojaan ei systemaattisesti kerätä tutkintorekisteriin. Vieraskielisten ulkopuolisten osuus on 3,8-kertaista kotimaisiin verrattuna eli osuus on pudonnut vuosi-

tuhanen alun 4,6-kertaisesta riskistä. Kotimaisten ulkopuolisten osuus ikäryhmästä on pudonnut 7,6:sta 6,4 prosenttiin ja työttömien osuus 5,6:sta 3,6 prosenttiin.

Perusasteen varassa olevien 15–29-vuotiaiden nuorten joukko on kasvanut tänä aikana 388 000:sta 407 000:een eli

Kuvio 3. Ulkopuolisuusriski (ml. tyttömät)¹ vuonna 2008 perheaseman mukaan, erikseen vieraskieliset.

¹ 15–29 -vuotiaat, vain peruskoulun suorittaneet, pl. hoitovapaalla olevat.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

viidellä prosentilla. Koko kasvu aiheutuu maahanmuuttajista, kun kotimaisten työttömien ja ulkopuolisten määrä on vähentynyt. Ulkopuolisuusriski on alentunut vieraskielisillä vuodesta 1999 vuoteen 2008 35 prosentista 25 prosenttiin ja työttömyysriskikin 10:stä 7 prosenttiin. Kotimaisten nuorten ulkopuolisuusriski on pudonnut prosenttiyksikön ja työttömyysriski pari prosenttiyksiköä. Vaikka maahan muuttaneiden ulkopuolisuusriski on alentunut, se on edelleen moninkertainen kotimaisiin verrattuna.

Lapsuusajan elinoloilla suurin vaikutus nuoren elämään

Tutkimuksessa laskettiin ulkopuolisuusriskejä perheaseman ja perhetyypin mukaan kotimaisille ja maahanmuuttajataustaisille nuorille. Riskien laskeamisessa eivät olleet mukana vanhempainlomilla olevat ulkopuoliset, mikä pudotti ulkopuolisten ja työttömien määrän 40 500:een, joista 33 300 oli ko-

Ulkopuolisuus- ja työttömyysriski on pienin lapsen asemassa olevilla.

timaisia ja 7 200 vieraskielisiä. Perusasteen suorittaneista kotimaisista nuorista oli ulkopuolisena 9,3 prosenttia ja vieraita kieliä puhuvista 26,5 prosenttia eli lähes kolminkertainen määrä (kuvio 3).

Lapsen asemassa olevien ulkopuolisuus- ja työttömyysriski on pienin. Kotimaisten ulkopuolisuusriski oli 5 prosenttia ja vieraskielisten nelinkertainen, 19 prosenttia. Kotimaisista nuorista suurin riski on asunnottomilla, joista 37 prosenttia on ulkopuolisia. Yksineläjästä ulkopuolisia on 20 ja parisuhteessa olevista 23 prosenttia. Parisuhteessa olevilla miehillä riski on 17 ja naisilla naisten 30 prosenttia. Osa äideistä hoitaa lapsiaan vielä hoitovapaan päätyttyäkin. Vieraskielisistä ulkopuolisista on yksineläjiä 45 prosenttia ja kotimaisista 20 prosenttia.

Ulkomaisten asunnottomien riski olla ulkopuolinen on 63 prosenttia, yksinelävien 27 ja lapsen asemassa olevienkin 18 prosenttia. Ulkomaisten riskit ovat selvästi kotimaisia korkeampia. Maahan muuttaneiden lapsista on ulkopuolisina moninkertainen määrä suomalaislapsiin verrattuna. Asunnottoman on vaikea ponnistaa opiskeluun tai markkinoille, oli hän sitten kotimai-

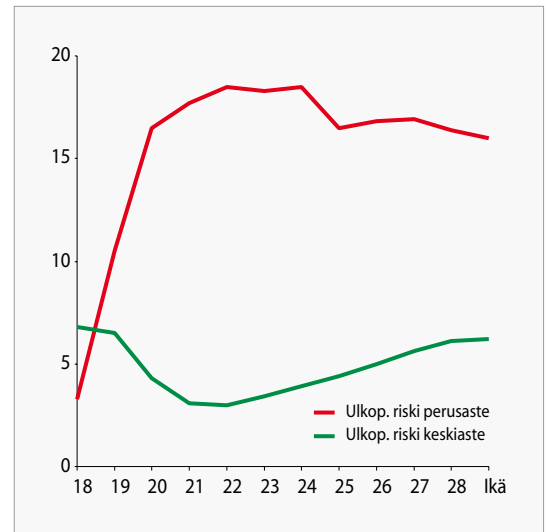
nen tai ulkomainen. Nuorella molemmat tai yksikin vanhempi suoja ulkopuolisuudelta. Parisuhde taas alentaa miesten ulkopuolisuuden uhkaa.

Ulkopuoliseksi jääminen riippuu eniten koulutustasosta

Ulkopuoliseksi tai työttömäksi jäämisen riski on ulkopuolisten ja työttömien osuus vain peruskoulun suorittaneista ikävälillä 18–29 vuotta. Koulutustaso alkaa kasvaa oikeastaan vasta 18 vuoden iässä, kun lukion käyneet suorittavat ylioppilastutkinnon ja ensimmäiset valmistuvat ammattikouluista. Kuviossa 4 on erikseen ulkopuolella olevat ja työttömät koulutusasteen mukaan. Perusasteen ulkopuolisuusriski on korkeimmillaan noin 22–24 vuoden iässä, 18 prosenttia. Ammatillisen tutkinnon suorittaneilla riski on korkeimmillaan heti tutkinnon suorittamisen jälkeen 6–7 prosenttia, josta se putoaa kolmeen neljään prosenttiin. Riski palaa takaisin kuuteen prosenttiin 29 vuoden iässä.

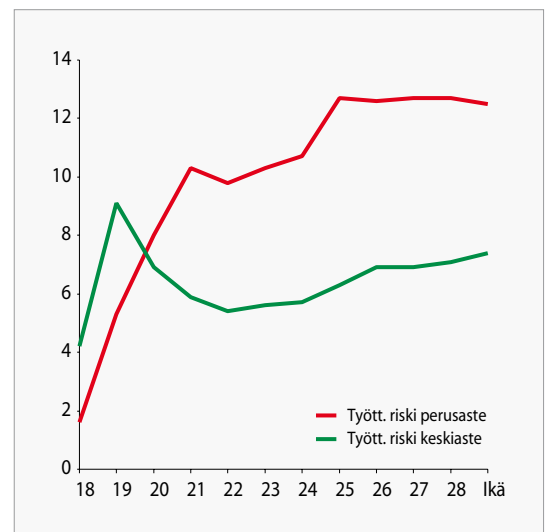
Työttömyysriski vaihtelee suhdannetilanteen mukaan, mutta sillä on sama rakenne kuin ulkopuoliseksi jäämisen riskillä. Korkein riski on kouluttamattomilla nuorilla. Ammattikoulun käyneillä on vaikeuksia ensimmäisen työpaikan löytämisessä, sillä alle 20-vuotiailla riski on lähellä 10 prosenttia. Iän mukaan riski kuitenkin alenee alle 6 prosentin. Vain perusasteen suorittaneiden miesten riski kasvoi pitkälle yli 20 ikävuoden 12–14 prosenttiin. Perusasteen ja keskiasteen ero onkin siinä, että keskiasteen riski alenee iän myötä, mutta kouluttamattomilla se näyttää pysyvän

Kuvio 4a. Ulkopuolisuusriski (%) vuonna 2008 koulutusasteen mukaan (pl. työttömät).

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

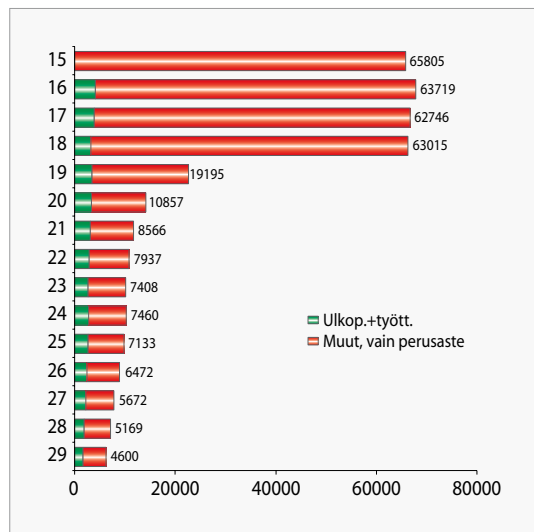
Kuvio 4b. Työttömyysriski (%) vuonna 2008 koulutusasteen mukaan (pl. työttömät).

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

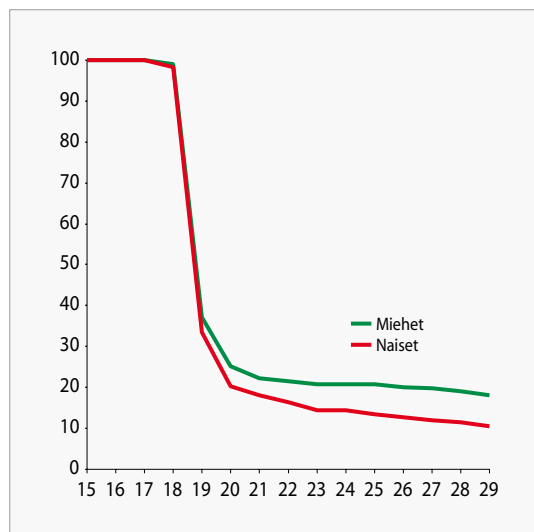
pitkälti yli kymmenessä prosentissa iän kasvaessa. Jos työttömyys- ja ulkopuolisuusriskit lasketaan yhteen, niin peruskoulun käyneistä lähes 30 prosenttia oli työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella vuonna 2008. Naisilla (pl. hoitovapaalla olevat) työttömyys- ja ulkopuolisuusriskin summa nousee yli 30 prosentin, viitisen prosenttiyksikköä miehiä korkeammaksi.

Kuvio 5a. Ulkopuolisina ja työttöminä olevat vuonna 2008, iän mukaan, vain perusasteen koulutus (pl. hoitovapaalla olevat).

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 5b. Perusasteen tutkinnon suorittaneet (15–29-vuotiaat) vuonna 2008.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Peruskoulun varassa olevien ulkopuolisuus- ja työttömyysriski kasvaa 20. ikävuoteen saakka ja alkaa sitten hitaasti laskea. Samaan aikaan pelkän peruskoulun varassa olevien osuus ikäluokista laskee voimakkaasti (kuvio 5). Tämä johtuu siitä, että lähestyttäessä 20. ikävuotta valtaosa nuorista on suorittanut joko keskiasteen ammatillisen tut-

kinnon tai ylioppilastutkinnon. Pelkän peruskoulun suorittaneiden ulkopuolisten ja työttömien määrä ei paljoa muutu 19. ikävuoden jälkeen. Työttömyysriski nousee vielä jonkin aikaa sekä peruskoulun että ammattikoulun suorittaneilla. Ulkopuolisuusriski alkaa laskea 22. ikävuoden jälkeen (hoitovapaalla olevat eivät ole mukana). Keskiasteen suorittaneiden työttömyysriski on noin puolet perusasteen työttömyysriskistä ja keskiasteen ulkopuolisuusriski on vajaa neljäsosa peruskoulun suorittaneiden riskistä.

Ilman tutkintoa olevien miesten osuus laskee enää hyvin hitaasti 20. ikävuoden jälkeen, ja 29-vuotiaista miehistä enää 18 prosenttia on perusasteen varassa. Naisilla lasku jatkuu pidempään, ja 29-vuotiaista enää kymmenellä prosentilla on vain perusaste. Opiskeluun hakeutumisen vähenee nopeasti iän karttuessa. 16-vuotiaista ulkopuolisista yli puolet on suorittanut tutkinnon tai jatkaa opintojaan 21-vuotiaana, 22-vuotiaista vain 20 prosentilla on tutkinto tai opiskelupaikka viiden vuoden kuluttua ja 28 vuotiaista enää 15 prosentilla.

Niistä ulkopuolisista, joilla ei 25-vuotiaana ole perusasteen jälkeistä tutkintoa tai kesken olevia opintoja, näyttää 90 prosenttia jäävän vaille jatkokoulutusta. Jos opiskelua ei aloiteta nuorena, tulee sen aloittaminen myöhemmin yhä epätodennäköisemmäksi. Koulutustason kohoaminen vähentää ulkopuoliseksi tai työttömäksi joutumisen riskejä selvästi. Pelkän peruskoulutuksen varassa olevista nuorista valtaosa kuuluu ulkopuoliseen ryhmään.

Opiskeluun hakeutumisen vähenee nopeasti iän karttuessa. 16-

22 vuoden iän jälkeen ulkopuolisuusriski alkaa alentua, vaikka opiskeluun hakeutuminen samalla vähenee.

vuotiaista ulkopuolisista puolet on suorittanut tutkinnon tai jatkaa opintojaan 21-vuotiaana. 18-vuotiaista enää alle 30 prosentilla ja 22-vuotiaista vain viidenneksellä on tutkinto tai opiskelupaikka viiden vuoden kuluttua. Niistä ulkopuolisista, joilla ei 25-vuotiaana ole perusasteen jälkeistä tutkintoa tai kesken olevia opintoja näyttää 90 prosenttia jäävän kokonaan vaille jatkokoulutusta. Jos opiskelua ei aloiteta nuorena, tulee sen aloittaminen myöhemmin yhä epätodennäköisemmäksi.

Perhetausta vaikuttaa ulkopuolisuuteen

Niillä, jotka asuvat vanhempiensa kanssa ns. lapsen asemassa, ulkopuolisuuden ja työttömyyden riski on pienin – kotimaisilla 5 ja vieraskielisillä 19 prosenttia. Suurin riski on asunnottomilla, joista 37 prosenttia on ulkopuolisista, yksin-eläjästä 20 ja parisuhteessa olevista 23 prosenttia. Parisuhteessa olevien miesten riski on 17 ja naisten 30 prosenttia. Molemmat tai yksikin vanhempi suojaa nuorta ulkopuolisuudelta ja parisuhde suojaa miehiä. Yksinhuoltajaäitien ja lap-

siperheiden äitien ulkopuolisuusriski alenee iän karttuessa, mutta yksineläjien ja lapsettomien pariskuntien riski kasvaa.

Osa ulkopuolisuus- ja työttömyysriskistä siirtyy sukupolvelta seuraavalle. Ilmiön todentamiseksi yhdistetään tutkittaviin nuoriin heidän vanhempiensa koulutustiedot ja sosioekonominen asema. Ulkopuolisiksi tai työttömiksi jääneiden nuorten vanhemmillä on paljon keskimääräistä heikompi koulutustaso. Ulkopuolisten nuorten isistä 57 prosentilla (kaikkien nuorten isistä 30 prosentilla) on perusasteen, 32 (43) prosentilla keskiasteen ja 11 (27) prosentilla korkea-asteen tutkinto. Vastaavat luvut äitien osalta ovat 48 (22), 38 (42) ja 36 (12).

Sosioekonominen asema riippuu koulutustasosta, joten ulkopuolisten nuorten vanhempien heikko koulutustaso merkitsee myös alemmaa sosioekonomista asemaa. Noin 15 prosentilla ulkopuolisten ja työttömien äideistä ja isistä on tuntematon sosioekonominen asema eli vanhemmatkin ovat olleet ulkopuolisia. Noin 20 prosenttia ulkopuolisten vanhemmista on ollut työttömiä ja 37 prosenttia isistä työntekijä-asemassa ja äideistä 25 prosenttia. Äideistä kolmannes on alempia toimihenkilöitä, ylempiä toimihenkilöitä ja yrittäjiä on kymmenen prosenttia. Isistä vain kolmannes on alempia ja ylempiä

Nuorten ulkopuolisuus kumpuaa heidän lapsuudenkotinsa antamista heikoista lähtökohdista, ja Pekka Myrskylän mielestä yhteiskunnalla pitäisikin olla parempia menettelyjä integroida heitä opiskeluun ja työelämään.

Vanhempien heikko koulutustaso periytyy lapsille.

toimihenkilöitä sekä yrittäjiä. Kaikkien 15–29-vuotiaiden nuorten vanhemmista vain viidellä prosentilla on sosioekonominen asema tuntematon (ulkopuolisista 15 prosentilla). Työttömiä on 11 (20) prosenttia isistä ja 9 (19) prosenttia äideistä. Työntekijöitä on kaikkien nuorten isistä 32 (37) ja äideistä 18 (25) prosenttia. Ulkopuolisten tai työttömän vanhemman lapsella on yli kaksinkertainen todennäköisyys päätyä ulkopuoliseksi tai työttömäksi kuin nuorilla keskimäärin.

Erityisryhmien riskit

Tutkimusjoukossa on mukana myös erityisryhmiä, joiden menestystä on seurattu erikseen. Näitä ovat asunnottomat, yksineläjät, ulkomaalaistaustaiset, huostassa olleet, opintonsa keskeyttäneet sekä työvoimatoimenpiteissä olleet. Kaikista kouluttamattomista miehistä, jotka vuonna 2003 kuuluvat työttömiin tai ryhmään ”muut”, oli viisi vuotta myöhemmin 43 prosenttia samassa luokassa, naisista 30 prosenttia. Työvoimakoulutuksessa olleista miehistä 34 ja naisista 24 prosenttia oli samassa luokassa. Sijoitustyössä olleista miehistä 32 ja naisista 31 prosenttia ei ollut jättänyt luokkaansa. Selvä enemmistö toimenpiteissä olleista oli siirtynyt pois luokasta eli työhön tai opiskeluun. Naiset siirtyivät myös hoitovapaille.

Vuoden 2003 perusasteen jälkeisiä opintoja harjoittaneista 35 000 oli kes-

keyttänyt opintonsa suorittamatta tutkintoa. 10–15 prosenttia nuorista jää vaille perusasteen jälkeistä tutkintoa. Keskeyttäneistä 3 000 oli muuttanut ulkomaille. Perusasteen jälkeiset keskeytykset tapahtuvat nuorina eli 16–18 vuoden iässä. Miesten keskeyttäminen on useammin kuin naisten; keskeyttäneistä 61 prosenttia on miehiä ja 39 prosenttia naisia. Opintonsa keskeyttäneiden myöhempi työmarkkinatilanne oli likimain sama kuin sijoitustyössä olleiden eli 32 prosenttia miehistä oli samassa luokassa ja 22 prosenttia naisista. Opintonsa keskeyttäneistä suurin osa on töissä. Peruskoulun käyneet miehet saavuttavat lähes keskimääräisen työllisyysasteen eivätkä naisetkaan jää keskitason alapuolelle.

Siirtymä peruskoulusta jatko-opintoihin on nuorten urakehityksen kannalta vaikea nivelkohta. Jos nuori päätyy työttömäksi, hänen siirtymistään voidaan tukea työvoimaviranomaisten järjestämällä kursseilla, sijoitustyöllä ja työharjoittelulla. Toiminnalla näyttää olevan selvää vaikutusta. Koulutuksessa olleista miehistä 34 ja sijoitustyössä olleista 32 prosenttia oli viiden vuoden kuluttua työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työvoimakoulutuksessa olleiden miesten tilanne oli noin 8 prosenttiyksikköä parempi kuin työttömillä miehillä keskimäärin. Toimenpiteissä olleiden naisten tilanne parani kaikkiin naisiin verrattuna 6–9 prosenttiyksikköä. Koulutuksessa olleista naisista 24 prosenttia ja sijoituksessa olleista 21 prosenttia oli edelleen työmarkkinoiden ulkopuolella. Asunnottomina olleiden tilanne on heikompi; 44 prosenttia miehistä ja 34 prosenttia naisista oli samassa luokassa. Toimenpiteissä olleista 27 prosenttia suoritti tutkinnon, työttömistä keskimäärin 12 prosenttia suoritti tutkinnon ja ulkopuolisista 13 prosenttia eli vain puolet toimenpiteissä olleiden osuudesta. Opiskelu oli vielä kes-

”10–15 prosenttia nuorista jää vaille perusasteen jälkeistä tutkintoa.”

ken yhtä suurelta osalta toimenpiteissä olleista kuin työttömistä ja ulkopuolisista.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden merkitys

Viiden vuoden seuranta osoitti, että suurelle osalle nuoria työmarkkina-asemaa vuosien myötä selkiytyy, sillä ulkopuoliseksi tai työttömäksi jääneiden osuus laskee noin puolet pienemmäksi kuin lyhyen aikavälin seurannoissa. Työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä (työvoimakoulutuksessa tai sijoitustyössä) vuonna 2003 olleista oli viiden vuoden jälkeen ulkopuolisina tai työttöminä kuitenkin vielä 23 prosenttia. Toimenpiteissä vuonna 2003 olleiden menestys työmarkkinoilla on ollut selvästi parempi kuin vastaavasti vuoden 2003 työttömillä tai työvoiman ulkopuolisilla nuorilla. Kaikista vuonna 2003 työttömänä olleista oli viisi vuotta myöhemmin edelleen ulkopuolisia tai työttömiä 35 prosenttia ja vuoden 2003 ulkopuolisista vastaavasti 32 prosenttia.

Myös tutkintoja toimenpiteillä olleet suorittivat enemmän kuin muut työttömät tai ulkopuoliset. Toimenpiteissä olleista 27 prosenttia suoritti viiden vuoden aikana tutkinnon, kaikista työttömistä ja ulkopuolisista puolta harvempi. Opiskelut olivat vuonna 2008 vielä monella kesken, ja jos ne johtavat tutkintoon, niin tutkinnon suorittaneiden osuus nousee toimenpiteissä olleilla 33 ja muilla ulkopuolisilla 20 prosenttiin.

Työvoimakoulutuksessa tai sijoitustöissä olleet ovat menestyneet työmarkkinoilla ja koulutuksessa selvästi paremmin kuin ulkopuoliset ja työttömät.

Toimenpiteillä näyttäisi siis olevan selvää etua työttömien työllistymisessä, ja ne myös edistävät opiskelua ja tutkinnon suorittamista. Naiset hyötyvät toimenpiteistä hieman enemmän kuin miehet. Työttömistä ja ulkopuolisista naisista jää samaan tilaan 10 prosenttiyksikköä vähemmän kuin miehistä. Tutkinnon suorittaneita on naisista 6–7 prosenttiyksikköä enemmän kuin miehistä.

Niistä työttömistä miehistä, jotka eivät suorittaneet tutkintoa, 29 prosenttia pysyi työttömänä ja 16 prosenttia

oli ulkopuolisena, 43 prosenttia työssä ja 8 prosenttia opiskelussa (kuvio 6). Ulkopuolisina olleista 17 prosenttia oli työttöminä, edelleen ulkopuolella 28, työssä 34 ja opiskelemaan 13 prosenttia. ”Muut”-ryhmään kuuluneet suorittavat enemmän tutkintoja kuin työttömät ja he myös opiskelivat useammin. Työttömät olivat useammin töissä kuin ulkopuoliset. Ilman tutkintoa jääneistä työttömistä ja työvoiman ulkopuolisista oli samassa tilassa 45 prosenttia, muissa toiminnoissa eli töissä, opiskelemaan tai varusmiehinä oli 55 prosenttia. Työttömyys on molemmilla sukupuolilla pysyvämpää kuin muu ulkopuolisuus. Hoitovapaille siirtyi 10–15 prosenttia ulkopuolisista ja työttömistä naisista. ”Muut”-ryhmän miehistä yli 10 prosenttia oli armeijassa viittä vuotta myöhemmin.

Toimenpiteissä olleista miehistä lähes 60 prosenttia oli töissä seurantajakson päätyttyä. Naisista oli töissä 40–50 prosenttia, mutta heistä jopa 20 prosenttia oli hoitovapaalla. Osa nuoria oli ulkopuolisena lyhyen ajan ja suoritti tutkinnon seurantajaksoilla. Jos opiskelua ei aloite-

Työttömät ja ulkopuolella olevat nuoret jäävät köyhyysrajan alapuolelle.

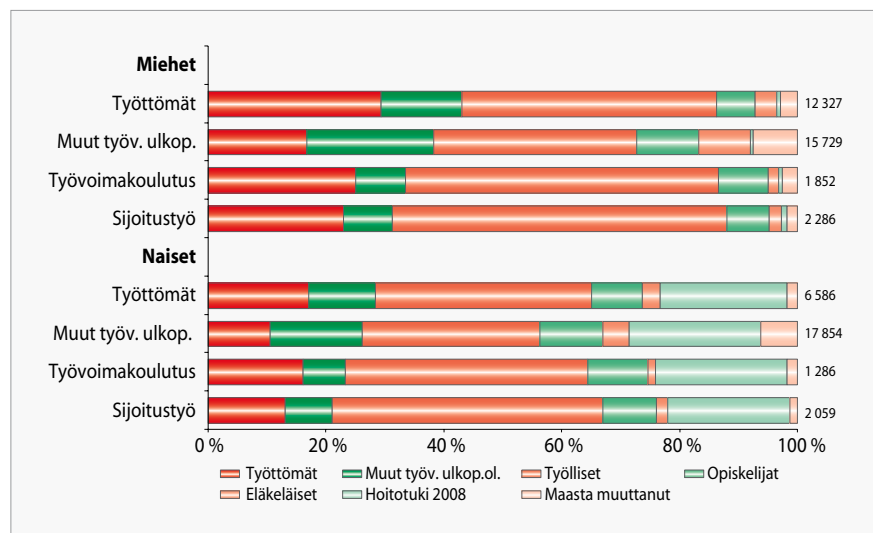
ta nuorena, tulee aloittaminen myöhemmin yhä epätodennäköisemmäksi.

Runas kolmannes jää ryhmään

Vuoden 2003 kouluttamattomia 18–29-vuotiaita ulkopuolisista ja työttömiä (yhteensä 34 300) seurattiin vuoteen 2008 ja katsottiin, mihin he päätyvät (kuvio 7). Alkutilanteessa hoitovapaalla olevat poistettiin ja ikä määriteltiin vuonna 2003, joten vuonna 2008 kaikki olivat viisi vuotta vanhempia. Vuoden 2003 ulkopuolisista suoritti tutkinnon 4 100 ja 2 800 opiskeli edelleen.

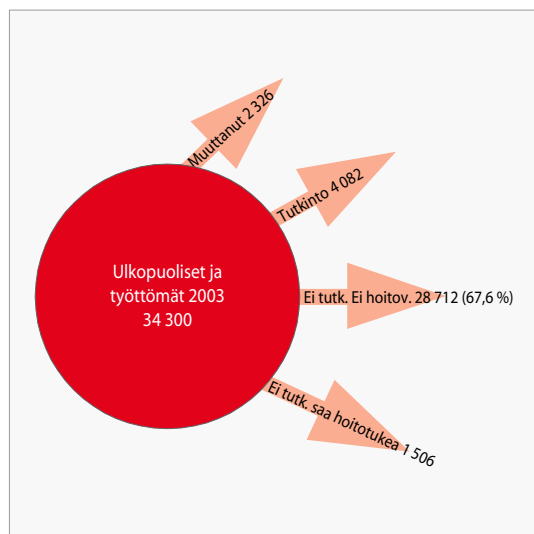
Maasta muutti (tai kuoli) 2 300, perhevapaille siirtyi 1 500, työhön 12 500 ja armeijaan tai työkyvyttömyyseläkkeelle 1 700. Työttömiä oli nyt 7 200 ja ulkopuolisista 6 100 eli yhteensä 36 prosenttia alkuperäisestä joukosta. Viiden vuoden aikana on voinut olla päätyneitä työttömyys- ja työ- ja opiskelujaksoja. Viiden vuoden kuluttua enää vähemmistö alkuperäisistä ulkopuolisista oli työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Enemmistö, 61 prosenttia, oli siirtynyt pois joukosta. Poistuminen oli vilkkainta nuoremmilla ja naisilla todennäköisempää kuin miehillä. Nuorimmista suuri osa suoritti tutkinnon, osa vielä opiskeli ja osa muutti maasta. Maasta poistuneista puolet oli ulkomaalaistaustaisia. Vuoden 2003 kouluttamattomista ulkopuolisista ja työttömistä oli viisi vuotta myöhemmin kouluttamattomana työttömänä ja ulkopuolisena 36 prosenttia. 64 prosentilla status oli muuttunut.

Kuio 6. Vuoden 2003 työttömien, ulkopuolisten, sijoitustyössä ja työvoimakoulutuksessa olleiden toiminta vuonna 2008.

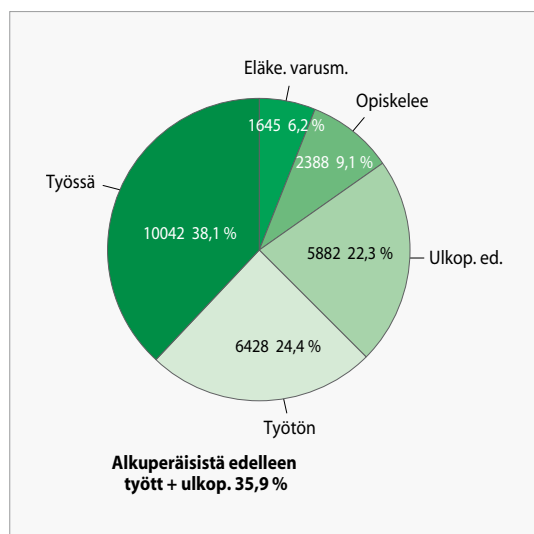
Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 7a. Ulkopuolella ja työttöminä olevat (18–29-vuotiaat, pl. hoitovapaalla olevat) vuonna 2003.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 7b. Vuoden 2003 ulkopuolisten ja työttömien toiminta vuonna 2008.

Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.

Ulkopuoliset ja työttömät köyhyysrajojen alapuolella

Kaikkien ryhmien – työllisten, työttömien ja ulkopuolisten – tulot kasvavat iän kasvaessa. 20–24-vuotiaiden veronalaiset keskitulot ovat noin kaksinkertaiset 15–19-vuotiaisiin verrattuna, 25–

29-vuotiaiden tulotaso on 40 prosenttia korkeampi kuin edellisen luokan, mutta ovat edelleen pienemmät kuin 30–64-vuotiailla keskimäärin. Työttömien verotettavat tulot ovat keskimäärin puolta pienemmät kuin työllisten ja ulkopuolella olevien tulot vain kolmannes työttömien tuloista. Matalaa tulotaso selittää se, että työttömyyskorvaukset, päivärahat ja eläkkeet ovat vain osa ansiotuloista. Toimeentulotuet ja lapsilisät eivät näy verotuksessa eivätkä siten myöskään tässä vertailussa, vaikka niillä voi olla suuri merkitys ulkopuolisille.

Lyhyet työsuhteet ja toistuvat työttömyysjaksot ovat tyypillisiä kouluttamattomilla nuorilla. Vuoden 2008 lopulla työttömänä olleille kertyi koko vuoden aikana keskimäärin 5,1 työttömyyskuukautta, 3,2 työkuukautta, ja muissa toiminnoissa he olivat keskimäärin 3,6 kuukautta. Työttömät käyttivät näin jopa suurimman osan vuodesta muihin toimintoihin kuin työttömyyteen. Sitä vastoin ulkopuolisuus on työttömyyttä pysyvämpää. Vuoden 2008 lopulla ulkopuolisina olleet olivat vuoden aikana enimmäkseen vain ulkopuolisia: heillä oli keskimäärin vain puoli työkuukautta ja 1,2 työttömyyskuukautta eli loput 10,3 kuukautta vuodesta he olivat muussa toiminnassa. Ryhmien eroa osaltaan selittävät työvoimapolitiittiset tukitoimenpiteet, jotka lisäsivät työttömien työkuukausia verrattuna ulkopuolisiin, joihin ei näitä toimenpiteitä kohdisteta.

Naisten tulotaso on kaikissa työllisten ja työttömien ikäryhmissä 20–25 prosenttia alempi kuin miehillä. Sitä vastoin ulkopuolisten ryhmässä naisilla on jopa kaksin-

kertaisia tuloja miehiin verrattuna. Ulkopuolisina olevista naisista osa on äitiyslomalla tai hoitovapaalla, jolloin he saavat ansiotasoon sidottuja päivärahoja useammin kuin miehet. Työttömien miesten tulotaso on naisia korkeampi samassa suhteessa kuin ansiotasokin. Pelkän perusasteen koulutuksen hankkineet työttömänä ja ulkopuolella olevat nuoret jäävät köyhyysrajan alapuolelle (alle 60 prosenttia keskituloista). Myös kaikki alle 30-vuotiaat työlliset naiset jäävät 19 300 euron köyhyysrajan alapuolelle. ■

KIRJALLISUUS

Myrskylä, P. (2011), Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu ja 12/2011.